

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

С. М. Шепеленко, докторант, Українська інженерно-педагогічна академія, svitlana7388@gmail.com, orcid.org: 0009-0006-3952-2035

Методологія дослідження. Стаття базується на використанні таких методів дослідження, як: наукова абстракція – при визначенні сутності поняття «соціальна політика підприємства»; системного аналізу в частині застосування декомпозиції елементів – при виокремленні складових побудови соціальної політики на підприємстві; загального й особливо – при встановленні співвідношення між соціальною політикою держави і соціальною політикою підприємства; статистичні методи – при аналізі надходжень за схемами соціального захисту населення в Україні за період 2018–2022 рр.

Результати. Проведено аналіз теоретико-методологічних підходів до визначення поняття «соціальна політика підприємства» та запропоновано авторське бачення його сутності. Ідентифіковано рівні реалізації соціальної політики за економічними суб'єктами та виокремлено її функції на кожному із рівнів. Розглянуто структуру соціальної політики на підприємстві та виокремлено такі її напрямки як: політика зайнятості, політика доходів, політика співпраці роботодавців і профспілок, політика соціального забезпечення та соціального захисту, політика підвищення якості працівників, трудового життя тощо. Встановлено взаємозалежність між соціальною політикою держави і соціальною політикою підприємства, продемонстровано її зв'язок із соціально-економічними показниками розвитку бізнесу та доведено, що вона є підґрунтям до активної політики розвитку інтелектуального потенціалу підприємства. Проведено аналіз фінансових надходжень за схемами соціального захисту населення в Україні за період 2018–2022 рр та детальний аналіз видів надходжень, які формують основу для забезпечення соціального захисту населення за 2022 р.

Новизна. Надано авторське визначення поняття «соціальна політика підприємства», а саме: представлено її як управління процесом надання соціальних послуг та створення відповідних умов працівникам підприємств та їх сім'ям, мотивуючи та підвищуючи ефективність їх інноваційно-креативних здібностей, з метою формування адаптивно-прогресивного розвитку суб'єктів господарювання та держави. Запропоновано модель формування соціальної політики як основи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємстві.

Практична значущість. За даними проведеного аналізу визначено, що соціальна політика вітчизняного підприємства є частиною соціальної політики держави, а отже перебуває у тісній взаємозалежності з напрямками її реалізації на національному рівні функціонування економіки. Саме тому увага менеджменту підприємств до діяльності держави у соціальній сфері, про що мова йде у даній статті, може сприяти формуванню більш реальних соціальних орієнтирів бізнесу.

Ключові слова: підприємства, тенденції розвитку, соціальна політика, держава, невизначеність, розвиток інтелектуального потенціалу підприємства.

Постановка проблеми. Сьогодні вітчизняні підприємства працюють в умовах великої невизначеності та динамізму зовнішнього середовища, гострої конкуренції та кризових явищ, як в економічній, так і

екологічній сферах. Розвиток української економіки, її інтеграція в європейське співтовариство та ринок, сильна конкуренція на світовому ринку та сучасні екологічні умови спонукають вітчизняні підприємства шукати

нові шляхи розвитку та напрямки. Нова система цінностей суспільства повинна змінити цільові установки розвитку підприємства. Пріоритетним стає соціально-екологічний аспект, який, водночас, потребує переорієнтації підходу до вибору критеріїв розвитку та оцінки ефективного економічного зростання. Ця зміна пріоритетів вимагає дослідження розвитку підприємства як соціальної системи.

Підвищення важливості соціальної політики вітчизняні підприємства впливає на якість життя співробітників підприємства, а також споживачів. Узгодження інтересів суспільства, роботодавців і працівників є складним і багатовимірним процесом, який включає економічні та соціальні процеси вітчизняних підприємств та зовнішнього середовища, яке має реально використовувати можливості соціальної політики та постійного вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми функціонування соціальної сфери суспільства завжди перебували у центрі уваги як зарубіжних, так і українських дослідників. Ця сфера є багатоаспектною і відображає взаємодію держави, бізнесу і суспільства у досягненні соціально значимих цілей [1, 3, 4, 5, 7, 10, 17, 18]. Окремим аспектом досліджень в сучасних умовах є питання соціальної політики підприємств, що знайшло своє відображення в роботах присвятили праці такі науковці як: А. Бабенко та А. Холодна [19], Л. Ярова [19], А. Лобза [20], М. Мних [9], В. Прохорова [15], В. Чобіток [12, 13] та інші.

Науковці в своїх працях аналізували проблематику розвитку соціальної політики в Україні, розглянули основні тенденції та перспективи цього явища. Але, у зв'язку з глобальними змінами, доцільно актуалізувати та додатково сформувані підґрунтя для ефективної соціальної політики на вітчизняних підприємствах в умовах невизначеності. Ця проблема стає ще більш актуальною з огляду на те, що основний ресурс будь-якого підприємства є співробітники, і ефективність їх роботи залежить від спрямованості соціальної політики підприємства.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є формування ефективної соці-

альної політики на вітчизняних підприємствах в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах репутація вітчизняного підприємства залежить не тільки від комерційного успіху та якості продукції, а й від її активності у вирішенні проблем інноваційно-креативного напрямку. З цієї причини вітчизняні підприємства все частіше звертаються до поняття «корпоративне громадянство», відповідно підприємство, як «громадянин» певної території, повинно сплачувати податки, встановлені згідно з нормами законодавства, відповідно до законодавства про працю та охороняти навколишнє середовище. Так само підприємство повинно взяти на себе додаткові обов'язки, розвиваючи соціальну інфраструктуру регіону, реалізуючи проекти та місцеве управління тощо [1].

Тому соціальна політика підприємства формується під впливом внутрішнього і зовнішнього середовища. У внутрішньому середовищі виділяється соціальна організація трудової діяльності людей та їх груп, а в зовнішньому середовищі, насамперед, задоволення суспільних потреб у тих чи інших товарах і послугах, взаємодія з місцевими та регіональними громадами з питань інфраструктури соціального розвитку; участь у реалізації соціальних програм тощо. Водночас виникає протиріччя між рівнем впливу підприємства та (місцевим) розвитком території: чим більше підприємство інвестує в соціальну політику регіону, тим менше коштів направляє на внутрішній соціальний розвиток. У рамках цієї проблеми постає питання про тип і обсяг соціальної відповідальності, яку повинно нести підприємство, особливо у зовнішньому середовищі.

Аналізуючи мотивацію та функції вітчизняних підприємств, які пропонують добровільні соціальні послуги, можна знайти кілька точок зору. З одного боку, вважається, що традиції, успадковані від планової економіки, спонукають керівників до соціального захисту працівників своїх підприємств. У той час, зіштовхнувшись із забезпеченням достатньої кількості матеріалів і соціальних благ для всього населення країни, керівники намагалися забезпечити пра-

цівникам необхідний рівень соціального захисту за рахунок підприємства [2].

Соціальна політика як система заходів і підходів, пов'язана з вирішенням проблем підвищення добробуту населення, підвищення духовного і фізичного розвитку та захисту соціально незахищених верств населення.

Складовими соціальної політики є політика доходів, соціальний захист громадян,

молодіжна політика, розвиток системи охорони здоров'я, освіти, культури, забезпечення товарами, послугами та умови проживання. Загальним показником соціальної політики є рівень задоволення матеріальних і духовних потреб людини [4].

В основі поняття «соціальна політика» лежить багато думок зарубіжних і вітчизняних вчених. Аналіз визначень поняття «соціальна політика» наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз визначень поняття «соціальна політика»

Автор	Визначення
Дж. Стюарт	Сфера державної діяльності, відповідальна за створення системи соціального захисту та надання такого захисту, що включає соціальні послуги та виплати
В. Афанасьєв	Соціальна політика проявляється через забезпечення матеріального добробуту народу, підвищення культури, громадської свідомості та активності, поглиблення демократії та прогресивний розвиток соціальної структури суспільства
О. Яременко	Соціальна політика в вузькому розумінні – «діяльність суб'єктів соціальної політики, спрямована на захист груп населення, неспроможних до самозахисту та самозабезпечення, організація соціальних служб»
А. Колот	Соціальна політика не може бути ефективною, якщо спрямована виключно на соціально незахищені верстви населення, що, звісно, потребує уваги держави та суспільства в цілому. Умови, необхідні для підтримки соціально вразливих безробітних верств населення, створюються суб'єктами суспільного виробництва, і вони можуть і повинні бути об'єктом заходів соціальної підтримки та розвитку.
У. Моторнюк	Ключовий чинник соціальної держави у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні соціальна політика – це цілеспрямована діяльність суб'єктів з метою забезпечення соціального захисту і створення умов для формування безпечного соціального середовища людини. Іншими словами – це діяльність суб'єктів соціально-політичного життя, спрямована на формування соціальної безпеки людини й суспільства. У широкому розумінні соціальна політика – це система цілеспрямованої діяльності суб'єктів, що сформувалися у суспільстві на певному етапі його розвитку і здійснюється на основі певних принципів і засад з метою забезпечення оптимального функціонування й розвитку соціальних відносин
М. Мних	Підсистема політики держави, спрямована на регулювання соціальних відносин, соціальний розвиток та забезпечення соціальної перспективи
П. Шевчук	Постає як багатовимірна система програм, служб і заходів (управлінських, регулятивних та саморегулятивних), спрямованих у соціальну сферу. Вона охоплює різноманітні напрями суспільного буття
Вікіпедія	План чи дія урядових чи інституційних установ, спрямованих на вдосконалення або реформування суспільства
Політологічний енциклопедичний словник	Діяльність держави по збалансованому розвитку суспільства, забезпеченню стабільності державного правління й соціального захисту населення

Проаналізувавши визначення поняття «соціальна політика» запропоноване авторське бачення даного визначення – це управління процесом надання соціальних послуг та створення відповідних умов працівникам підприємств та їх сім'ям, мотивуючи та підвищуючи ефективність їх інноваційно-

креативних здібностей, з метою формування адаптивно-прогресивного розвитку суб'єктів господарювання та держави.

Одним із найважливіших питань у розробці ефективної соціальної політики є вдосконалення механізму соціальних видатків вітчизняного підприємства. Через неста-

більшу фінансову ситуацію більшість підприємств не в змозі підтримувати соціальні рамки [3, 5]. Крім того, заробітна плата на багатьох підприємствах перестала виконувати свої функції, не забезпечує відтворення робочої сили та не керує споживчим попитом. Водночас низька заробітна плата не дає конкурентної переваги на міжнародному ринку. Витрати на оплату праці та соціальні відрахування мають мінімальну частку в загальних витратах підприємства. Крім того, негативно впливає на працівників зруйнована в ході реформування економічного ринку соціальна інфраструктура, а також відсутність належних інституцій і соціального за-

хисту населення, придатних для економіки та елементів ринкових відносин. Безперечно, заробітна плата є основною частиною вирішення соціальних проблем, але існують й інші більш ефективні підходи до соціального захисту працівників. Тому збільшення соціальних видатків може бути більш вигідним способом мотивації працівників, ніж підвищення заробітної плати.

За даними Державної служби статистики України проведено аналіз надходжень за схемами соціального захисту населення в Україні за період 2018–2022 рр., результати якого наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз надходжень за схемами соціального захисту населення в Україні за період 2018–2022 рр.*

Рік	Сума, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Δ
2018	571 598 286,8	-	-	-
2019	641 466 881,3	69 868 594,5	112,22	↑ на 12,22%
2020	689 858 955,4	48 392 074,1	107,54	↑ на 7,54%
2021	750 550 117,8	60 691 162,4	108,8	↑ на 8,80%
2022	856 154 845,3	105 604 727,5	114,07	↑ на 14,07%

*Розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

Результати аналізу свідчать, що надходження за схемами соціального захисту населення в Україні за період 2018–2022 рр. мали тенденцію до збільшення. У 2019 р. в порівнянні з 2018 р. надходження збільшилися на 69868594,5 тис. грн., що складає

112,22%, у 2020 р. в порівнянні з 2019 р. – на 48392074,1 тис. грн. (107,54 %), у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. – на 60691162,4 тис. грн. (108,8 %), а у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. – на 105604727,5 тис. грн., (114,07%) (рис.1).

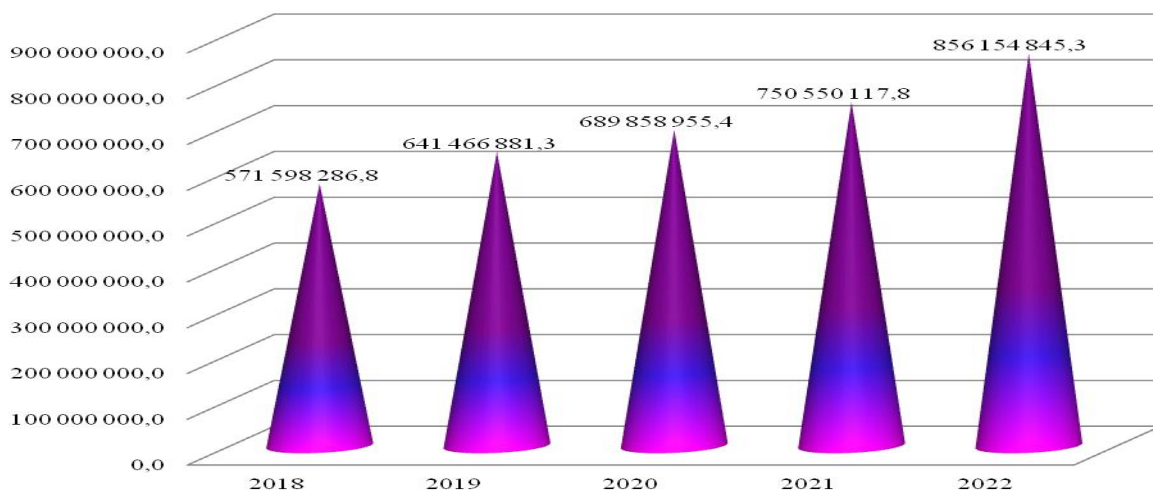

Рис. 1. Сума надходжень за схемами соціального захисту населення в Україні за період 2018–2022 рр.

Детальний аналіз видів надходжень, які формують основу для забезпечення соці-

ального захисту населення за 2022 р. представлено в табл. 3.

Таблиця 3

Надходження за схемами соціального захисту населення в Україні за 2022 р.*

Вид надходжень	Сума, тис. грн.	Структура, %
Державний бюджет	80 627 562,4	9,42
Соціальний захист військовослужбовців	69 785 699,6	8,15
Соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС	22 288 971,2	2,60
Соціальний захист працівників державного управління	17 683 983,6	2,07
Охорона здоров'я	137 690 898,6	16,08
Місцеві бюджети	42 264 930,1	4,94
Соціальний захист сімей	17 340 027,3	2,03
Компенсація житлових витрат	33 699 490,4	3,94
Соціальний захист пенсіонерів	380 279 896,5	44,42
Соціальний захист в разі тимчасової втрати працездатності	15 712 000,2	1,84
Соціальний захист в разі професійної хвороби або нещасного випадку на виробництві	16 326 159,1	1,91
Соціальний захист безробітних	17892735,9	2,09
Соціальні виплати роботодавців	4 562 490,3	0,53
Всього надходжень	856 154 845,3	100

*Розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

За даними проведеного аналізу видів надходжень, які формують основу для забезпечення соціального захисту населення за 2022 р. можна стверджувати, що значна кількість надходжень направлено на соціальний захист пенсіонерів (44,42%) це під-

тверджує, що в Україні переважає тенденція нації старіння. 16,08% направлено на охорону здоров'я, 9,42% на державний бюджет та 8,15% на соціальний захист військовослужбовців (рис. 2).

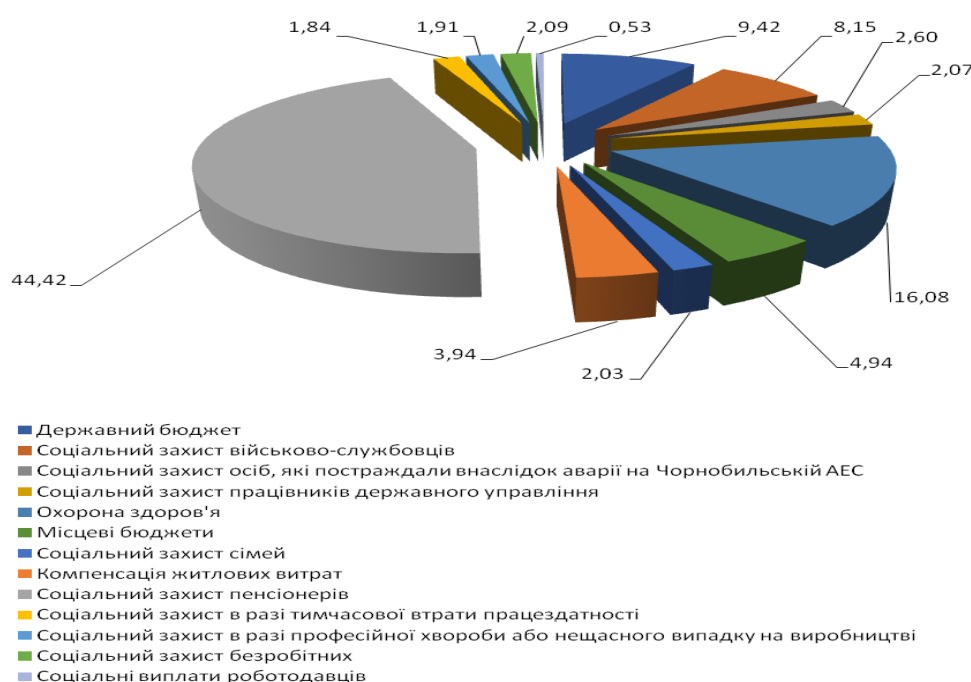

Рис. 2. Структура соціальних виплат в Україні за 2022 р.

Соціальні витрати, як окрема категорія, потребують чіткого визначення структури та класифікації цих витрат з урахуванням фінансових вимог, податків, управлінського обліку та міжнародного досвіду. Потенційна можливість задовольнити потреби цих різних соціальних груп залежить від обсягу та ефективності діяльності вітчизняного підприємства, в цілому: загального обсягу податків, внесків та інших обов'язкових

платежів; поточні витрати підприємства; розмір прибутку, який може бути використаний для задоволення суспільних та інших потреб. [7].

Щоб задовольнити потреби різних соціальних груп, підприємство має обрати ефективну форму та спосіб реалізації, оцінити вартість варіанту та визначити джерело фінансування (табл. 4).

Таблиця 4

Напрямки реалізації підприємством потреб різних соціальних груп та формування джерела їх фінансування**

Соціальні групи	Способи реалізації потреб	Джерела фінансування потреб
Власники підприємства	Сплата дивідендів. Нарахування та виплата відсотків за акціями.	Прибуток підприємства.
Персонал підприємства	Оплата праці. Надання пільг, пов'язаних з роботою на підприємстві. Створення умов для роботи та відпочинку.	Собівартість продукції (послуг). Прибуток підприємства.
Постачальники ресурсів	Своєчасна оплата матеріальних ресурсів. Сплата штрафів, пені або неустойки.	Собівартість продукції. Інші витрати звичайної діяльності. Прибуток підприємства.
Споживачі продукції (послуг)	Підвищення якості продукції (послуг). Зниження вартості продукції (послуг). Підвищення рівня обслуговування.	Собівартість продукції (послуг).
Суспільство	Сплата податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Будівництво об'єктів соціально-культурного призначення. Благодійні внески. Створення нових робочих місць. Дотримання вимог екологічної безпеки виробництва та якості продукції (послуг).	Собівартість продукції (послуг). Прибуток підприємства. Інші витрати звичайної діяльності.

**Сформовано на основі використаних літературних джерел [1,2,3,7,10]

Причиною стримування соціального розвитку вітчизняного підприємства є посилення експлуатації праці через вплив глобалізації економіки та незрілість соціальної спрямованості в Україні. Вчені намагаються оцінити реальну ситуацію в розвинених країнах та перейняти успішний досвід її реалізації у вітчизняній економіці. Соціальна політика вітчизняного підприємства є частиною соціальної політики держави. Аналізуючи соціальну політику підприємства, необхідно звернути увагу на інструменти реалізації соціальної політики держави.

Це діяльність суб'єктів суспільно-політичного життя, яка спрямована на створення соціальної безпеки особистості та суспільства. У широкому розумінні соціальна політика – це система заходів, спрямованих на суб'єктів, що сформувалися в суспільстві на певному етапі розвитку та реалізуються

за певними принципами та засадами, для забезпечення оптимального функціонування та розвитку суспільства. Модель формування соціальної політики як основи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємстві наведено на рис. 3.

Побудова соціальної політики на підприємстві здійснюється за кількома напрямками, найважливішими з яких є: політика зайнятості, політика доходів, політика співпраці роботодавців і профспілок, політика соціального забезпечення та соціального захисту, політика підвищення якості працівників, трудового життя тощо. Ця сфера тісно пов'язана, взаємозалежна і завершена з соціально-економічними показниками розвитку бізнесу та є підґрунтям до активної політики розвитку інтелектуального потенціалу підприємства.

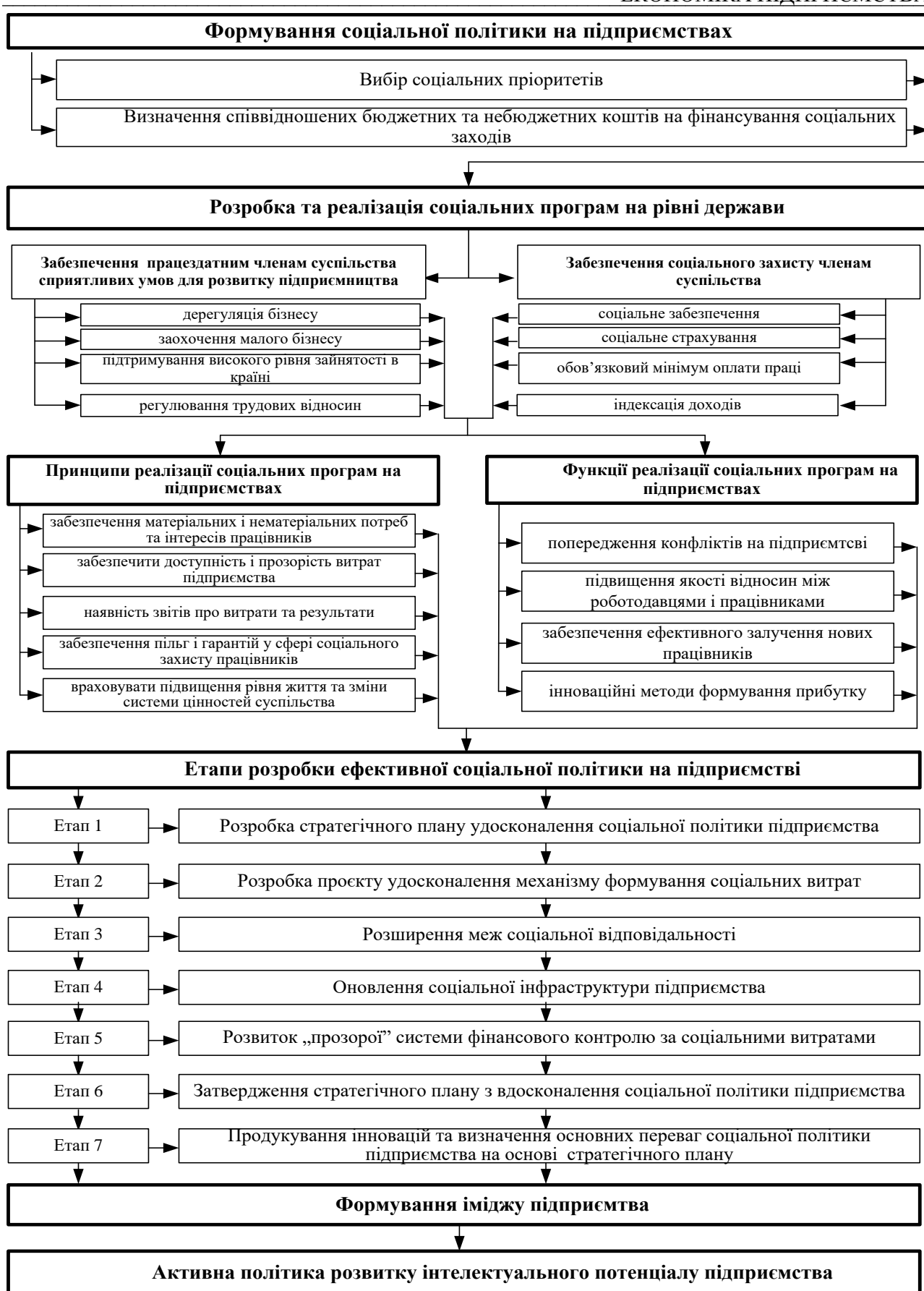

Рис. 3. Модель формування соціальної політики як основи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємстві

Щоб внести ефективні зміни в систему соціальної політики управління підприємствами необхідно перманентно формувати умови для розвитку персоналу, його навчання та розкриття інноваційно-креативних можливостей.

Звичайно, проектна діяльність може бути рекомендованою і залежить від системи управління кожного конкретного підприємства, його фінансових і організаційних можливостей і наявності спеціалістів у забезпеченні соціального розвитку. Впровадження моделі формування соціальної політики як основи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємстві потребує додаткових фінансових витрат, оскільки необхідне залучення фахівців та визначення векторних напрямлень оптимізації проекту та забезпечення його ефективності. Реалізація запропонованого проекту покращить роботу підприємства, розширить соціальну захищеність працівників, дозволить розвинути прозору та зрозумілу систему фінансового контролю за соціальними витратами, що надаються працівникам, здійснить організаційні зміни в управлінні корпоративної соціальної політики.

Висновки. Під соціальною політикою підприємства вчені розуміють управління процесом надання соціальних послуг працівникам організації та членам їх сімей, комплекс заходів, спрямованих на вирішення різноманітних соціальних проблем працівників, їх мотивацію та підвищення ефективності роботи.

Побудова соціально-економічної політики в організації здійснюється за кількома напрямками, найважливішими з яких є: політика зайнятості, дитяча стабільність, політика доходів, політика співпраці роботодавців і профспілок, політика соціального забезпечення та соціального захисту, політика підвищення якості працівників, трудового життя. Соціальна захищеність співробітників, розвиток особистості та турбота про здоров'я є передумовами успішної роботи вітчизняного підприємства.

Щоб внести ефективні зміни в систему управління, необхідно реально включити конкретні дії в роботу підприємства. Комплексна реалізація наведених автором заходів проекту щодо вдосконалення соціальної

політики підприємства зможе покращити соціальне становище працівників і дозволить вітчизняному підприємству позиціонувати свій бренд як одного з найкращих роботодавців у сфері праці.

Література

1. Крюков О.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. № 1(37). 464 с. Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/7.pdf.
2. Корольова А.О., Іванченко В.О. Екологічна та ресурсна складова сталого розвитку підприємств України. Наукові записки: зб. наук. пр. Кіровоград: КНТУ, 2015. Вип. 17. С. 47-50.
3. Бандура І.С. Соціальна держава як результат ефективної соціальної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №12. С. 92-95.
4. Бриндальський Р.В., Дерді Е.Т. Функції соціальної політики України. Економічна наука сьогодні: матеріали наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 29 жовтня 2020 р.). Івано-Франківськ: Наір. 2020. С. 152-154.
5. Бутирська І.А. Ефективна соціальна політика – умова безпеки розвитку територіального самоврядування. *Scientia*. 2020. № 14/2. С. 65-70.
6. Державна служба статистики України. Ел. ресурс: <https://www.ukrstat.gov.ua>
7. Епель О.В. Система соціального захисту в Україні як чинник формування соціальної держави: стан, проблеми та стратегія розвитку: монографія. Київ: Людмила, 2023. 196 с.
8. Ларіна Н.Б. Соціальна політика: від системи соціального забезпечення до нової парадигми розвитку. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2015. Вип. 16. С. 172-184.
9. Мних М.В. Соціальна політика нашої держави в умовах асоційованого членства України в ЄС. *Український соціум*. 2015. №3(54). С.114-124.
10. Моторнюк У.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. *Економіка та держава*. 2016. №12. Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/7.pdf
11. Політологічний енциклопедичний словник. / за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. 2-ге вид. К, 2004. 736 с.
12. Чобіток В.І. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Серія «Економічні науки»*. 2017. № 185. С. 360-366.
13. Чобіток В. І. Синектичний підхід до інтелектуалізації управління холистичним розвитком підприємств. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2020. №1(69). С. 145-151.
14. Шевчук П.І. Соціальна політика. [2-е вид.] Львів: Світ, 2005. 400 с.

15. Prokhorova V., Chobitok V., Pershyna K., Miahkykh I., Shelest O., Yukhman Ya. Patterns of the statelegal support to the dynamic information development of the socioeconomic environment. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 124. Issue 13. P. 6-15. DOI: 10.15587/1729-4061.2023.285936
16. <https://uk.wikipedia.org>
17. Пилипенко Г., Пилипенко Ю. Соціальна відповідальність бізнесу у контексті зміни інституціонального середовища економічної діяльності. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2014. №4. С. 32-41.
18. Пилипенко Г.М. Проблеми соціальної справедливості в контексті теорії і практики економічних реформ в Україні. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Економічні науки*. 2013. №2(18). С.166-171.
19. Бабенко А.Г., Холодна А. С. Аналіз соціальної політики підприємства та напрями її вдосконалення. *Ефективна економіка* [Електронний ресурс]. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4492>
20. Ярова Л.В. Соціальна політика підприємства: мета і засоби. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. К. 2010. Вип. 19. С. 155-164
21. Лобза А., Соломонова А. Формування соціальної політики підприємства *Молодий вчений*. 2019. №1(65). С. 224-227. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-51>
- References**
1. Kriukov, O.I. (2016). Sotsialna polityka yak neobkhidna umova funktsionuvannia sotsialnoi derzhavy. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia: zbirnyk naukovykh prats. Kharkiv: Vydavnytstvo KharRI NADU «Mahistr». №1(37). Retrieved from http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/7.pdf.
2. Koroliova, A.O., & Ivanchenko, V.O. (2015). Ekolohichna ta resursna skladova staloho rozvytku pidpriemstv Ukrainy. Naukovi zapysky: zbirnyk naukovykh prats. Kirovohrad: KNTU. Issue. 17, 47-50.
3. Bandura I.S. (2016). Sotsialna derzhava yak rezultat efektyvnoi sotsialnoi polityky. Investytsii: praktyka ta dosvid, (12), 92-95.
4. Bryndalskyi, R.V., & Derdi, E.T. (2020). Funktsii sotsialnoi polityky ukrainy. Proceedings from MIIM '20: Naukovo-praktychna konferentsiia «Ekonomiczna nauka sohodennia». (pp. 152-154). Ivano-Frankivsk.
5. Butyrska I.A. (2020). Efektyvna sotsialna polityka – umova bezpeky rozvytku terytorialnoho samovriaduvannia. *Scientia*, 14/2, 65-70.
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua>
7. Epel, O.V. (2023). Systema sotsialnoho zakhystu v Ukraini yak chynnyk formuvannia sotsialnoi derzhavy: stan, problemy ta stratehiia rozvytku. Kyiv: Liudmyla.
8. Larina, N.B. (2015). Sotsialna polityka: vid systemy sotsialnoho zabezpechennia do novoi paradyhmy rozvytku. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia*, Issue 16, 172-184.
9. Mnykh, M.V. (2015). Sotsialna polityka nashoi derzhavy v umovakh asotsiiovannia chlenstva Ukrainy v YeS. *Ukrainskyi sotsium*, 3(54), 114-124.
10. Motorniuk, U.I. (2016). Sotsialna polityka yak neobkhidna umova funktsionuvannia sotsialnoi derzhavy. *Ekonomika ta derzhava*, (12). Retrieved from http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/7.pdf
11. Shemshuchenko, Yu.S., Babkin, V.D., & Horbatenko, V.P. (Eds.). (2004). *Politolohichni entsyklopedychni slovnyk*. (2nd ed.). Kyiv.
12. Chobitok, V.I. (2017). Teoretychni aspekty zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky na promyslovykh pidpriemstvakh. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka, Ser. «Ekonomiczni nauky»*, (185), 360-366.
13. Chobitok, V.I. (2020). Synektychni pidkhid do intelektualizatsii upravlinnia kholistychnym rozvytkom pidpriemstv. *Ekonomichni visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, 1(69), 145-151. <https://doi.org/10.33271/ev/69.145>
14. Shevchuk, P.I. (2005). *Sotsialna polityka*. (2nd ed.). Lviv: Svit.
15. Prokhorova, V., Chobitok, V., Pershyna, K., Miahkykh, I., Shelest, O., & Yukhman, Ya. (2023). Patterns of the statelegal support to the dynamic information development of the socioeconomic environment. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, Vol. 124, Issue 13, pp. 6-15. DOI: 10.15587/1729-4061.2023.285936.
16. <https://uk.wikipedia.org>
17. Pylypenko, H., Pylypenko, Yu. (2014). Sotsialna vidpovidalnist biznesu u konteksti zminy instytutsionalnoho seredovyscha ekonomichnoyi diyanosti. *Ekonomichnyy visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, (4), 32-41.
18. Pylypenko, H.M. (2013). Problemy sotsialnoi spravedyvosti v konteksti teorii i praktyky ekonomichnykh reform v Ukraini. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: Zbirnyk naukovykh prats. Ekonomichni nauky*, 2(18), 166-171.
19. Babenko, A.H., & Kholodna A.S. Analiz sotsialnoi polityky pidpriemstva ta napriamy yii vdoskonalennia. *Efektyvna ekonomika*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4492>
20. Yarova, L.V. (2010). Sotsialna polityka pidpriemstva: meta i zasoby. *Suchasna ukrainska polityka. Polityky i politolohy pro nei*, Issue 19, 155-164.
21. Lobza, A., & Solomonova, A. (2019). Formuvannia sotsialnoi polityky pidpriemstva. *Molodyi vchenyi*, 1(65), 224-227. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-51>

FORMATION OF AN EFFECTIVE SOCIAL POLICY AT DOMESTIC ENTERPRISES IN
CONDITIONS OF UNCERTAINTY

S. M. Shepelenko, Doctoral Candidate, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy

Methods. The article is based on the use of such research methods as: scientific abstraction – when defining the essence of the concept of «enterprise social policy»; system analysis in terms of the application of the decomposition of elements – when distinguishing the components of the construction of social policy at the enterprise; general and specific – when establishing the relationship between the social policy of the state and the social policy of the enterprise; statistical methods – when analyzing income under social protection schemes in Ukraine for the period 2018–2022.

Results. The analysis of theoretical and methodological approaches to the definition of the concept of «social policy of the enterprise» was carried out, and the author's vision of its essence was proposed. The levels of social policy implementation by economic entities were identified and its functions at each of the levels were distinguished. The structure of the social policy at the enterprise is considered and the following directions are singled out: employment policy, income policy, policy of cooperation between employers and trade unions, policy of social security and social protection, policy of improving the quality of employees, working life, etc. The interdependence between the social policy of the state and the social policy of the enterprise was established, its connection with the socio-economic indicators of business development was demonstrated, and it was proved that it is the basis for an active policy of developing the intellectual potential of the enterprise. The analysis of financial income under schemes of social protection of the population in Ukraine for the period 2018–2022 was carried out, as well as a detailed analysis of the types of income that form the basis for ensuring social protection of the population in 2022.

Novelty. The author's definition of the concept of «enterprise social policy» is provided, namely: it is presented as management of the process of providing social services and creating appropriate conditions for employees of enterprises and their families, motivating and increasing the effectiveness of their innovative and creative abilities, with the aim of forming adaptive and progressive development business entities and the state. A model of social policy formation as a basis for the development of intellectual potential at the enterprise is proposed.

Practical value. Based on the data of the analysis, it was determined that the social policy of the domestic enterprise is part of the social policy of the state, and therefore is in close interdependence with the directions of its implementation at the national level of the functioning of the economy. That is why the attention of the management of enterprises to the activities of the state in the social sphere, which is discussed in this article, can contribute to the formation of more real social orientations of business.

Keywords: enterprises, development trends, social policy, the state, uncertainty, development of intellectual potential of the enterprise.

Надійшла до редакції 01.06.24 р.